

עבדים היינו – עבדות וחרות – מערך פעילות לכתה ו'

מערך זה עוסק ברעיון המרכזי של חג הפסח – היציאה מעבדות לחרות. המערך עוסק בהכרות עם עבדות מצריים בסיפור המקראי, ובביטויי העבדות בהגדה של פסח. המערך בוחן את מושגי העבדות והחרות, דרך הסיפור המקראי ודרכו עוסק בשאלה האם העבדות היא רק עניין פיזי שנסתיים ביציאה ממצריים?

המערך אף מציע התייחסות לאקטואליה, לביטויים של עבדות בחברה שלנו, ובחיי היום יום.

שיעור 1 – עבדים היינו

הכרות עם הטקסט עבדים היינו בהגדה ועם תיאורי עבדות מצריים במקרא. הפעילות מבוססת על קריאת הטקסטים ובאורם, וכן ע"י מטלה יצירתית של כתיבת כתבה עיתונאית או תיאור ציורי. ניתן להשתמש גם באיורים וציורים.

שיעור 2 – סיר הבשר – הקושי שבחירות

הכרות עם תלונות העם והרצון לשוב למצריים מתוך הקושי הטמון בחירות.

שיעור 3 – עבדות בחיינו

דיון בביטויים של עבדות בחיינו דרך תמונות ותיאורי מקרה. האם אנחנו משועבדים ולמה? (כסף, טכנולוגיה, אופנה) מה יכול לעזור לנו להשתחרר ולהיות בני חורין?

שיעור 1 – עבדים היינו

מטרות

- הכרות עם עבדות מצריים כפי שהיא מופיעה בהגדה ובסיפור המקראי.
- הכרת המושגים עבדים ועבדות.
- יצירת עניין בסיפור יציאת מצריים והמחשת הסיפור באופן חווייתי.

פעילות

1. קריאה והסבר של הטקסטים מההגדה ומהמקרא.
2. מדרש תמונה – התבוננות בתמונות איורים של עבדות מצריים :
 - תארו מה אתם רואים בתמונה?
 - מה מאפיין את האנשים? מה הם עושים? איך הם נראים? מה מצב רוחם?
 - במה שונים העברים מהמצרים בתמונה?
3. כתיבת כתבה – אתם כתבים של עיתון עליכם לתאר את הנעשה בפיתום ורעמסס, הערים אותם בונים העברים.
 - נסו לתאר את הפעילות, מה הלך הרוח של העברים?
 - איך מתייחסים המצרים לעברים?
 - אתם יכולים לספר סיפורו של אדם אחד.

מתוך ההגדה :

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם,
 וַיֹּצִיאֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרוּעַ נְטוּיָה.
 וַיִּתֵּן יי אוֹתוֹת וּמִפְתֵּיִם, גְּדֹלִים וְנֹרְעִים, בְּמִצְרַיִם, בְּפָרְעָה וּבְכָל בַּיִתוֹ לְעֵינֵינוּ ;
 וְאוֹתֵנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אֶתְנוּ, לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם.
 וְאֵלֹהֵינוּ לֹא הוֹצִיא אֶתְנוּ מִמִּצְרַיִם, הָרִי אֲנִי וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ מִשְׁעָבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם.

שירה :

עבדים היינו, היינו
 עתה בני חורין, בני חורין

מן המקרא :

שמות ב', י"א-י"ב, כ"ב :

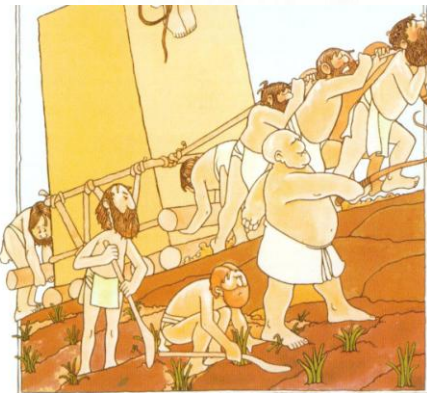
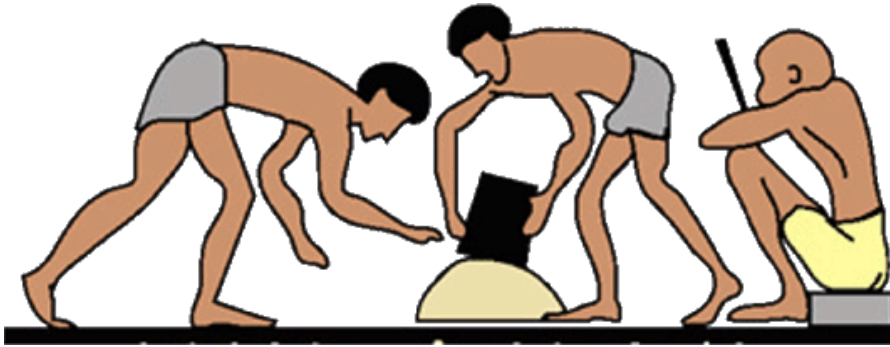
יא ויהי בימים ההם, ויגדל משה ויצא אל-אחיו, וירא, בסבלתם; וירא איש מצרי, מכה איש-עברי
 מאחיו. יב ויפן פה וכה, וירא פי אין איש; ויד, את-המצרי, ויטמנהו, בחול.

...

כב ויצו פרעה, לכול-עמו לאמר: כל-הבן הילוד, ה'ארה תשליכהו, וכל-הבת, תחיון.

שמות ה' :

ו ויצו פרעה, ביום ההוא, את-הנגשים בעם, ואת-שטריו לאמר. ז לא תאספון לתת תבן לעם, ללבן
 הלבנים--בתמול שלשם: הם, ולכו, וקששו להם, תבן. ח ואת-מתכנת הלבנים אשר הם עשים תמול
 שלשם, תשימו עליהם--לא תגרעו, ממונו: פי-נרפים הם--על-כן הם צעקים לאמר, גלכה נזבחה
 לאלהינו. ט תכבד העבדה על-האנשים, ויעשו-בה; ואל-ישעו, בדברי-שקר. י ויצאו נגשי העם, ושטריו,
 ויאמרו אל-העם, לאמר: כה אמר פרעה, אינני נתן לכם תבן. יא אתם, לכו קחו לכם תבן, מאשר,
 תמצאו: פי אין נגרע מעבדתכם, דבר. יב ויפץ העם, בכל-ארץ מצרים, לקשש קש, לתבן. יג והנגשים,
 אצים לאמר: פלו מעשיכם דבר-יום ביומו, באשר בהיות התבן. יד ויכו, שטרי בני ישראל, אשר-שמו
 עליהם, נגשי פרעה לאמר: מדוע לא כליתם חקכם ללבן, בתמול שלשם--גם-תמול, גם-היום. טו
 ויבאו, שטרי בני ישראל, ויצעקו אל-פרעה, לאמר: למה תעשה כה, לעבדיך. טז תבן, אין נתן לעבדיך,
 ולבנים אמרים לנו, עשו; והנה עבדיך מכים, וחסאת עמך. יז ויאמר נרפים אתם, נרפים; על-כן אתם
 אמרים, גלכה נזבחה ליהוה. יח ועתה לכו עבדו, ותבן לא-ינתן לכם; ותכו לבנים, תתנו.

שיעור 2 – סיר הבשר – הקושי שבחירות

מטרות:

- הכרות עם תלונות העם והרצון לשוב למצריים בסיפור המקראי, מתוך התמודדות עם הקושי הטמון בחירות.
- למידת ההבחנה בין חרות פיזית לחרות רוחנית.

מהלך:

1. קריאת קטעים מהסיפור המקראי, המספרים אודות הפחד והתלונות של בני ישראל במדבר.

פחד העם מרדיפת מצריים

וישאו בני-ישראל את-עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם, וייראו מאד, ויצעקו בני-ישראל, אל-יהוה.
 יא ויאמרו, אל-משה, המבלי אין-קברים במצרים, לקחתנו למות במדבר: מה-זאת עשית לנו,
 להוציאנו
 יב הלא-זה הדבר, אשר דברנו אליך במצרים לאמר, חדל ממנו, ונעבדה את-מצרים: כי טוב לנו עבד
 את-מצרים, ממתנו במדבר.
 שמות י"ד

תלונות העם במדבר

ב וילינו (וילונו) כל-עדת בני-ישראל, על-משה ועל-אהרן--במדבר. ג ויאמרו אלהם בני ישראל, מי-יתן
 מותנו ביד-יהוה בארץ מצרים, בשבתנו על-סיר הבשר, באכלנו לחם לשבע: כי-הוצאתם אתנו אל-
 המדבר הזה, להמית את-כל-הקהל הזה ברעב.
 שמות ט"ז

ג ויצמא שם העם למים, ויגלו העם על-משה; ויאמר, למה זה העליתנו ממצרים, להמית אתי ואת-בני
 ואת-מקוני, בצמא.
 שמות י"ז

ד והאספסוף אשר בקרבם, התאוו תאוה; וישבו ויבכו, גם בני ישראל, ויאמרו, מי יאכלנו בשר. ה
 זכרנו, את-הדגה, אשר-נאכל במצרים, חנם; את הקשאים, ואת האבטחים, ואת-החציר ואת-הבצלים,
 ואת-השומים. וועתה נפשנו יבשה, אין כל-בלתי, אל-המן עינינו.
 יח ואל-העם תאמר התקדשו למחר, ואכלתם בשר--כי בכיתם באזני יהוה לאמר מי יאכלנו בשר, כי-
 טוב לנו במצרים; ונתן יהוה לכם בשר, ואכלתם.
 במדבר י"א

ב וילנו על-משה ועל-אהרן, כל בני ישראל; ויאמרו אלהם כל-העדה, לו-מתנו בארץ מצרים,
 או במדבר הזה, לו-מתנו. ג ולמה יהוה מביא אתנו אל-הארץ הזאת, לנפל בחרב--נשינו וטפנו, יהיו
 לבז; הלא טוב לנו, שוב מצרימה. ד ויאמרו, איש אל-אחיו: נתנה ראש, ונשובה מצרימה.
 במדבר י"ד

2. נשאל את התלמידים:

- על מה מתלוננים בני ישראל? מה חסר להם?
- איך מצטיירת מצריים מדברי העם? מה הם זוכרים מהעבודות?
- איך יתכן שהעם מעדיף את העבודות על פני הקושי במדבר? מה זה אומר על הקושי בחרות?

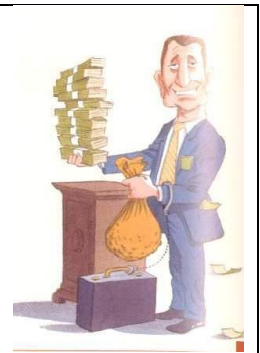
שיעור 3 – עבודות בחיינו

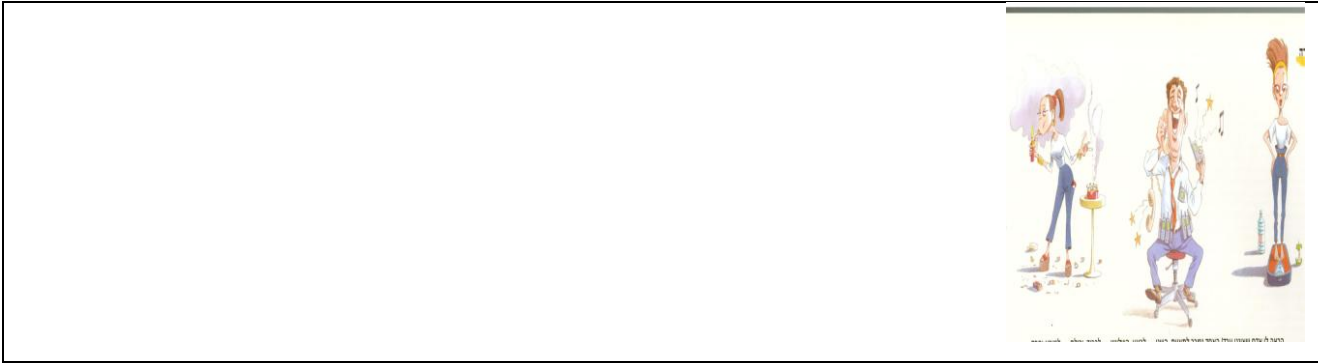
מטרות:

- דיון בביטויים של עבודות בחיינו דרך תמונות ותיאורי מקרה.
- האם אנחנו משועבדים ולמה?
- מה יכול לעזור לנו להשתחרר ולהיות בני חורין?

מהלך:

1. הסתכלו בתמונות וחקרו אותן. כתבו סיפור קצר על הדמות שבתמונה על פי השאלות המנחות:
 מי היא? מה היא עושה? מה מעסיק אותה/ה? האם הוא/ היא חופשי/ת או משועבד? למה היא/ הוא משועבד/ת?

3. שיעבוד בחיינו- תיאורי מקרה ושאלות

שירה וחברותיה מעריצות את ג'סטין ביבר. יש להן את כל האלבומים שלו וכל המוצרים עם תמונתו. מרגע ששמעו שהוא עומד להופיע בישראל הן החליטו שהן יגיעו להופעה ויהי מה. כמה מחברותיה של שירה כבר רכשו כרטיס להופעה והן לוחצות עליה להצטרף. מחיר הכרטיס 480 ₪. שירה רוצה מאוד לבוא עימן להופעה, אבל יש לה ממתנות יום ההולדת 300 ₪ בלבד. גם אותם היא מתלבטת מאוד אם כדאי להוציא על חוויה חד פעמית של ערב אחד. בעיקר כיוון שתכננה להוציא את הכסף לקניית גיטרה, שהיא ממש רוצה. ובכל מקרה הכסף לא יספיק לה, והיא יודעת שהוריה לא מרוצים מגילויי ההערכה שלה, ולא ירצו להוציא סכום גדול עבור ההופעה.

- מה תעשה שירה? האם עליה להוציא את כל כספה על ההופעה?
- מה הייתם עושים אתם?

גיא הוא שחקן כדורגל בקבוצת בית הספר. כל שחקן צריך לרכוש לעצמו נעלי כדורגל ובגדי ספורט. חבריו של גיא רכשו נעליים ובגדים של מותגים יוקרתיים ויקרים מאוד. אמא של גיא אמרה לו שמצבם הכלכלי לא כל-כך טוב ושיקנו לו נעליים ובגדים טובים אך לא מהמותג היוקרתי. גיא רוצה מאוד נעליים כמו חבריו, הוא חושש שאם יופיע עם ציוד ללא התווית היוקרתיית חבריו ילעגו לו.

- מה יעשה גיא? כיצד ישכנע את אמו?
- תארו את הדו-שיח בין גיא לאימו.

תומר עובד בשעות אחרי הצהריים בחווה שליד ביתו. הוא אוהב מאוד את העבודה בחווה ואת הקשר עם בעלי החיים ועם הנערים שעובדים בה איתו. הוא גם מקבל בעבור העבודה כסף שמשמש לו להשלמת דמי הכיס ולקניית דברים שונים שהוא רוצה. אחיו של תומר מציע לו לעזור לו בעבודה שקיבל בחלוקת עלוני מכירה. הוא יודע שהעבודה בחלוקת העלוני תהיה משעממת אבל השכר יהיה גבוהה הרבה יותר מהעבודה בחווה. תומר מתלבט האם לוותר על העבודה שהוא אוהב ועל הקשר עם חבריו לטובת העבודה הרווחית יותר, כי לא יוכל לעשות את שתיהן. תומר מתייעץ עם חבריו מה לעשות.

- מה הייתם מייעצים לתומר לעשות?
- מה הייתם עושים במקומו?